

INSIGNIS, ATQVE

utilissimus TRACTATUS

DN.

CÆLSI BAR-
GALII PATRICII

Senensis, in Patrio atque in Maceratenfi
Gymnasio præstantissimi Professo-
ris LL. Primarii

DĒ DOLO.

HVIC IN FINE SVBIECTÆ SVNT

*Orationes viginti, ab eodem Authore in celeberrimis Se-
nensi & Maceratenfi Academiis in Doctorum pro-
mōtionibus habitæ & recitatæ.*

Adiectus est INDEX rerum & verborum necessarius.

HANOVIAE

Typis Wecheliani apud Claudium Mar-
num, & heredes Iohannis Aubrii.

M. DC. III.

Cum gratia & Privilegio Sacrae Caesareae Maiestatis.

CÆSARIS
GALLIÆ PATRIÆ
Summa Priuilegiū.

CÆSARIS MAIESTATIS priuilegio cautum est Andrea Wecheli heredi-
dibus, Claudio Marnio, & Iohanni Aubrio, ne quis hunc Tractatum de
Dolo à Celso Bargalio I.C. conscriptum, intra Sacri Romani Imperii & omnium
regnorum ac prouinciarum Imperialium fines, eodem vel alio charactere excude-
re, aut ubicumque recudendum dare, aut alibi impressum importare, vendere vel
distrabere palam vel occultè ausit. Idem priuilegium eis concessum de aliis etiam au-
ctoribus in Philosophica, Medica & Iuridica facultate, aliisque disciplinis libera-
libus, ad sex cuiusque editionis annos. Quod Sacre Maiestatis interdictum si quis
neglexerit, non modo libris expressis, verum etiam insuper decem marchis auri pu-
ri, imperiali fisco, fraudis vindici & dictis Wecheli heredibus, ex æquo soluendis
multabitur, ut latius in Casarico diplomate declaratum est, Dato Vienna XXV.
Mensis Maii Anno Domini M. D. LXXXII.

Rudolphus.

V. Io. Bapt. Weber.

Ad mandatum S. Casaræ Maiestatis proprium.

P. Obernburgeri.

M. D. LXXXII
M. D. LXXXII

ILLVSTRISSIMIS
SENATVI, ET PRIORIBVS
CIVITATIS MACERATENSIS,
in Picena provincia primaria, Domi-
nis suis, &c.

SCIPIO BARGALIVS.

VM inter schedas Domini Celsi fratris, quæ post eius obitum in manus meas inciderunt; illa sese obtulerit, brevis admodum, & plusquam currenũ calamo exarata; tanquam folius memoriz nota: cuius initium videlicet: Nuncupatoriz Epistolæ subiectam, hoc interim succurrit, &c. qua Tractatum à se de DOLO absolutum, propediem in lucem editurus, nomini vestro dicare decreuerat, vt summæ eius obsequeret voluntati; non alienum existimaui rationibus meis, si inchoatam Epistolam ab eo, & quasi per transennam scriptam, vel interruptam, insererem potius, quam nouam quampiam meo Marte, licet eiusdem argumenti, conscriberem. Verba porro schedulæ sunt hæc.

Nollem vòs, egregios viros, cogitare me laudis desiderio, vel gloriæ cupiditate vllò pacto adductum, hæc, quæ vobis dico, qualiacunque sint, edidisse: tum quia ingenii imbecillitate, me eam assequi posse dissido; tum quod si maxime assequi confiderem; non idcirco opus hoc aperto in lumine collocarem, quoniam id homini Christiano non magni quidem censo faciendum. Vox enim Pii Secundi Pont. Max. decantata, meas circumsonat aures: Post mortem eum, qui ad inferos detrudatur, nullum ex fama apud mortales parta, fructum capere: quod si ad superos abeat; eiusdem etiam contemptorem fieri. Idque etiam aliis rationibus apud Franciscum Petrarcham de Remedio vtriusq; fortunæ de promptis confirmari potest. Num fortasse alios iuandi causa ad opus tale promulgandum compelli possem? Cum omnes Platonis sententia, patriæ, parentibus, atque amicis nati simus. Hoc sane, cum nil pulchrius sit, nil homine dignius, fecissem; si me assequiturum sperassem. Sed, vt verum fatear, ea me ratio impulit, vt vobis villicationis meæ, qualem, qualè rationem redderem, Cum per annos plures vestra in vinea laborauerim, & diurnum denarium æque à vobis acceperim (licet serua, & debilis fuerit operatio) atq; aliis dedistis; quorum opera plus fructus, nominis, & splendoris Macera-

CELSI BARGALLI

IURISCONS. SENENS. TRA-

CTAVS VUTILISSIMVS

De Dolo.

PRÆFATIO.

- 1 **A**d moralem Philosophum pertinet non modo virtutem, sed etiam vitium cognoscere.
- 2 Medici officium, antidoti, & veneni habere notitiam.
- 3 Iurisconsulti munus, & Dialectici quodnam sit.
- 4 Eiusdem facultatis est, considerare opposita.
- 5 Iurisconsulti definitio.
- 6 Iurisconsulti officium est dolum cognoscere.
- 7 Officium sapientis, quodnam sit.
- 8 Ducti quæ sit præcipua commendatio.
- 9 Dolum est Iurisconsulti quod Medicis venenum; Philosophus moralibus vitium; Dia-

- 10 lecticus Elementus.
- 10 Iurisconsulti est Medicus, Philosophus, & Dialecticus.
- 11 Dolus laqueus scorpis.
- 12 De dolo tractatum nemo adhuc composuit.
- 13 Exhibere, Quid sit.
- 14 Persius ex uno libro magnam laudem consequutus est.
- 15 Scriptorem in propria laude vitium.
- 16 Plauti sententia nobilis.
- 17 Veritas huius operis.
- 18 Veritas Divisionis, ex Quintiliano.
- 19 Divisio operis in sex partes.

MORALIS Philosophus ad humanam illam, quam cupit de semper inquit felicitatem consequendam, debet non modo virtutis pulchritudinem ¶ intueri; sed vitii quoque deformitatem respicere: atque utriusque bene cognovisse naturam. ¶ Medici officium est, ut in ægris corporibus sanitatem iudicat, & conseruet inductam; non tantum salubrium; sed letalium quoque herbarum; & non solum antidoti; sed etiam veneni perfectam habere notitiam. Dialecticus ¶ veritatem, cuius maxime est sollicitus, haud recte inquireret, si præter demonstrationem, argumentumque topicum, non litigiosum quodque syllogismum intelligeret. cuiusque enim facultatis est considerare opposita. ¶ Ideo Iurisconsultus quoque Iustitiam, cuius merito Sacerdos appellatur, rite colere; æqui bonique notitiam profiteri ¶ non posset, nec Sanctum suum, & venerabile nomen sustinere; si legum, & consuetudinis eius, quæ priuati in Ciuitate vtuntur, & ad agendum, & ad respondendum tantummodo peritus esset, & non ¶ omnem etiam dolum, fallaciam, machinationem denique omnem cognosceret. nam iudicando decipi, consilendo falli, & circumueniri lura condendo posset facillime, cum multæ sint hominum latebræ multiq; recessus. Er ob id iniuria sibi vindicaret nomen ¶ Iurisconsulti, quippe sicut sapientis est, priuati non mentiri: mox posse manifestare mentientes, ut magna auctoritate dixit Philosophus in Ethicis, ita Iurisprudētis in priuatis non committere dolum; deinde sua prudentia, quæ est rerum diuinarum, & humanarum scientia, dolosos posse detegere, & quemadmodum optimi Ducis priuata ¶ videbatur Aristidi commendatio, prætere hostium consilia; sic quoque egregi Iurisprudentis est, malorum hominum, qui perniciosi sunt hostes Ciuitatis, dolos explorare, lege

ORATIONES VIGINTI.

EIVSDEM EXCELLEN-
TISSIMI D. CELSI BARGALII, CVM SE-
nis, tum Maceratae habitae, pleraeque vero in Insignibus
Doctoratus conferendis.

IN DOCTORATV DOMINI HIPPOLYTI
PICCOLOMINEI Anno Domini 1578.

Mensis Aprilis.

ORATIO I. *Senis habita cum quatuor quae proxime
consequuntur.*

INGVLARE profecto, & grauiſſimorum ſcriptorum te-
ſtimonio, celebratum fuit illud *Vaeſtae Caſaris numiſma*; in
quo vir ille ſummus, pulcherrimas Virtutis, & Honoris
magines inſculperat, ac virtutem ſic expreſſerat: Nimi-
rum iuuenem galeatum cum pennis ſupra galeam; haſtam
ſiniſtra; ſceptrum dextra manu praeferentem; ocreas ha-
bentem; teſtudinem ſub dextero pede tenentem; hono-
remque, qui muliebri veſte ſibi erat expreſſus, cupide in-
tuentem. Cum vero admirabilis huius indumenti aliquan-
do cauſas inueſtigarem, arcatumque Imperatori numiſ-
matis ſenſum, cupidus inquirerem; a doctiſſimis viris re-
ſponſum in hanc ſententiam accipere me memini. Habet
caput galeatum, vt fortitudine ad virtutem opus eſſe iudicet, quo nos ab imminenti-
bus inſidiis tueamur, eandemque ob cauſam, haſtam geſtat. Pennae vero vel criſtae
ingenii acumen ſignificant, & cogitatione rerum ſublimium ſceptrum; cupiditatum
iuueniliter exultantium comprimendarum poteſtatem; ocreae deinde premonſtrant,
quod qui virtutem ſeclantur, ſemper ad locum, ſi opus ſit, virtutis exercendae cauſa,
mutandum parati eſſe debent. Teſtudo autem ſub pede, vt palam ſat, ſic grefſus no-
ſtros eſſe dirigendos, prudentia duce; cuius ſymbolum teſtudo eſt; vt nolmet ipſos in
peccandi neceſſitate non contuſiamus. Honorem poſtremo intuetur; quod ad
virtute anhelanti, omnibus in rebus ſpectandus eſt Honor, non opes. Haec cum me-
moria repeto, & hominem domi ſuae honeſtiſſimum laurea a vobis cumulandum co-
ſidero; cum ſingulares eius animi dotes intueor; eum quemadmodum in omni eius
vita ſe geſſerit, animaduerto; verum, viuens, ac ſpirans numiſma ſpecioſi Honoris, &
Virtutis imagines referens, mihi videor certe intueſſi, dum eum intueor; omnia, quae
de illo Caſaris numiſmate audierim in vno, ac ſolido huius iuuenis aere conſpiciens.
Nam ita fortiter, ita viriliter vitia primum calcavit, nec non ab improborum hominum
inſidiis tutum ſe praeflitit; vt merito galeam induiſſe, & haſtam fortitudinis tenuiſſe
videri omnibus poſſit. Hippolyti enim ad inſtar (vt cuius nomen habet, eius
quoque virtutem imitaretur) *Hippolytus* nephariis aſſentatoribus, veluti nouercae
blanditijs, clauſas aures, iratumque vultum perpetuo praebuit; quo Dianae, id
eſt, iuſtitiae virtutum Deae, atque Reginae, cui a teneris vnguiculis totum ſe de-
derat; fidem ſeruaſſet. Cum vero optimis diſciplinis, praecipue autem iuris ciuiliſ ſci-
entiae haecenus deſerit operam, & ad ciuium ſuorum vtilitatem, & proprium ſplen-
dorem poſt haec ſit daturus; quis eum penneas ſupra galeam, id eſt, ſemper ſublimia co-
gitantem, non agnoſcat; tam enim familiaris Vlpiani, Martiatii, Pauli, ceterorumque
veterum ſapientum euasi; vt quemadmodum de Archimede ferunt, non valuiſſe mi-
nus eum in imitandis ſphaerae conuerſionibus; quam valuerit natura in illis perfeccen-
dis; ſic auguro fore Laureandum veſtrum in reſponſis eorum interpretandis, ac ex-
plican-